ECLI:LV:AT:2024:0619.C29468419.13.S
Lieta Nr. C29468419, SKC-63/2024
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2024. gada 19. jūnijā

Senāts šādā sastāvā: senators referents Kaspars Balodis, senatores Marika Senkāne un Kristīne Zīle

rakstveida procesā izskatīja civillietu /pers. C/ prasībā pret zvērinātu tiesu izpildītāju Jāni Stepanovu par zaudējumu atlīdzības piedziņu sakarā ar /pers. C/ kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas 2023. gada 25. janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. C/, pamatojoties uz Tiesu izpildītāju likuma 45. panta pirmo daļu, Civillikuma 1771., 1772., 1773., 1775., 1779. pantu, Civilprocesa likuma 557. panta 2. punktu un 599. panta pirmo un otro daļu, 623. panta pirmās daļas 2. punktu un 624. pantu, 2019. gada 20. septembrī cēla tiesā prasību, kas precizēta 2022. gada 17. februārī, lūdzot piedzīt no zvērināta tiesu izpildītāja Jāņa Stepanova (turpmāk – tiesu izpildītājs) zaudējumu atlīdzību 28 070,69 EUR un noteikt prasītājam tiesības saņemt no atbildētāja likumiskos 6 % gadā no nesamaksātās summas līdz tiesas nolēmuma izpildei.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] /pers. C/ 2012. gada 29. novembrī iesniedza tiesu izpildītājam Jānim Stepanovam iesniegumu ar lūgumu pieņemt izpildei Valsts darba inspekcijas 2012. gada 22. novembra izpildrīkojumu lietā Nr. 250-2012-018 par darba samaksas neizmaksātās daļas 28 070,69 EUR (19 728,19 LVL) piedziņu no SIA /Nosaukums A/ (turpmāk – parādniece). Iesniegumā lūgts vērst piedziņu uz parādnieces naudu, mantu un nekustamo īpašumu, to pārdodot. Pamatojoties uz iesniegumu un tam pievienotajiem dokumentiem, tiesu izpildītājs ieveda izpildu lietu Nr. 01791/058/2012.

[1.2] Tiesu izpildītāja 2014. gada 12. novembra izziņā par izpildu lietā veiktajām darbībām, kas adresēta prasītājam norādīts sekojošais:

– tiesu izpildītājs citas izpildu lietas ietvaros Valsts ieņēmumu dienestam (turpmāk – VID) jau 2012. gada 13. novembrī pieprasījis informāciju par parādnieci. 2012. gada 30. novembrī no VID saņemta atbilde, ka parādniecei nav nodokļu pārmaksas;

– 2013. gada 9. septembrī un 28. novembrī tiesu izpildītājs atkārtoti pieprasīja VID informāciju par parādnieci. Uz pieprasījumiem saņemta analoģiska VID atbilde, ka sabiedrībai nav nodokļu pārmaksas;

– 2014. gada 28. janvārī tiesu izpildītājs nosūtīja VID rīkojumu par parādniecei izmaksājamo naudas līdzekļu apķīlāšanu, uz ko no VID saņemta atbilde, ka sabiedrībai nav nodokļu pārmaksas.

[1.3] Prasītāja rīcībā ir VID 2013. gada 23. janvāra lēmums, kurā konstatēts, ka parādniecei bija valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas pārmaksa un tā novirzīta citu nodokļu parādu segšanai.

[1.4] Atbilstoši norādītajam secinām, ka tiesu izpildītājs tikai 2014. gada 28. janvārī, nosūtot VID rīkojumu par parādniecei izmaksājamo naudas līdzekļu apķīlāšanu, ir novēloti izpildījis Civilprocesa likuma 599. panta (piedziņas vēršana uz naudas līdzekļiem, kas pienākas no citām personām) pirmās un otrās daļas prasības, kā rezultātā nodokļu pārmaksu vairs nebija iespējams primāri novirzīt prasītāja darba samaksas prasījuma segšanai.

Ja tiesu izpildītājs būtu savlaicīgi izpildījis Civilprocesa likuma 599. panta pirmajā un otrajā daļā noteikto pienākumu paziņot par naudas līdzekļu apķīlāšanu, VID saskaņā ar Civilprocesa likuma 623. panta pirmās daļas 2. punktu būtu prioritāri jāapmierina prasītāja iesniegtajā izpildrīkojumā norādītais prasījums par darba samaksas piedziņu pirms naudas novirzīšanas parādnieces nodokļu parādu segšanai.

Tiesu izpildītāja neprofesionālās un novēlotās rīcības dēļ prasītājam radušies zaudējumi no parādnieces piedzenamās darba samaksas, proti, 28 070,69 EUR, apmērā.

[1.5] Parādniece /datums/ir izslēgta no Uzņēmumu reģistra, un nav arī identificējams tās saistību pārņēmējs, līdz ar to prasītāja tiesu izpildītājam iesniegtais izpildrīkojums vairs nav izpildāms.

[1.6] Lietā Nr. C30435818 (zvērināta tiesu izpildītāja Jāņa Stepanova pieteikumā par Valsts ieņēmumu dienesta saukšanu pie atbildības par tiesu izpildītāja rīkojuma nepildīšanu, ar piedzinēju /pers. C/) Rīgas apgabaltiesa atzina, ka tiesu izpildītāja 2012. gada 13. novembra, 2013. gada 31. jūlija un 28. novembra pieprasījumi bijuši neprecīzi formulēti, bet VID šos rīkojumus izpildīja atbilstoši tajos lietoto vārdu nozīmei. Tāpat tiesa secināja, ka tiesu izpildītājam bija tiesības likumā noteiktajā kārtībā apstrīdēt VID sniegtās atbildes pēc būtības, taču tiesu izpildītājs šādas tiesības nav izmantojis.

[2] Ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2022. gada 21. jūnija spriedumu prasība noraidīta.

Tiesa secināja, ka tiesu izpildītāja rīcībā nebija informācijas par parādnieces nodokļu pārmaksu, tādēļ nav pamata atzīt, ka tiesu izpildītājs, uzreiz nenosūtot VID paziņojumu par nodokļu pārmaksas apķīlāšanu, būtu pieļāvis bezdarbību. Nekonstatējot atbildētāja neattaisnojamu bezdarbību Civillikuma 1779. panta izpratnē, prasība par zaudējumu atlīdzināšanu ir noraidāma. Tāpat tiesa pievienojās atbildētāja viedoklim, ka parādniecei pārrēķina rezultātā aprēķinātās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, kas novirzītas sabiedrības nodokļu parādu segšanai, nav uzskatāmas par naudas līdzekļiem, kas parādniecei pienācās no citām personām Civilprocesa likuma 599. panta izpratnē, jo lietā nav pierādīts, ka VID pārrēķina rezultātā nodokļu pārmaksu būtu bijis gatavs izmaksāt parādniecei.

[3] Ar Latgales apgabaltiesas 2023. gada 25. janvāra spriedumu, izskatot lietu sakarā ar /pers. C/ apelācijas sūdzību, prasība noraidīta. Apgabaltiesa saskaņā ar Civilprocesa likuma 432. panta piekto daļu pievienojusies pirmās instances tiesas sprieduma argumentācijai, vienlaikus norādot šādus motīvus.

[3.1] Ceļot prasību par zaudējumu atlīdzības piedziņu, prasītājam ir pienākums pierādīt zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumus – vienlaikus jāpastāv tiesību aizskārēja neattaisnojamai darbībai (bezdarbībai), kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vainojamības viedokļa, zaudējumu esībai, kā arī cēloniskajam sakaram starp zaudējumiem un neatļauto darbību (bezdarbību). Konkrētajā lietā tiesai būtu jākonstatē, ka atbildētājs ir nodarījis zaudējumus Tiesu izpildītāju likuma 39. panta izpratnē.

[3.2] Nepamatots ir apelācijas sūdzības iesniedzēja arguments, ka tiesu izpildītājs pieļāvis neattaisnojamu bezdarbību, jo uzreiz pēc izpildu lietas ievešanas nav nosūtījis VID rīkojumu par parādnieces nodokļu pārmaksas apķīlāšanu, kā tas noteikts Civilprocesa likuma 599. panta otrajā daļā.

Tiesu izpildītāju likuma 45. panta pirmā daļa noteic zvērināta tiesu izpildītāja pienākumu pēc savas iniciatīvas veikt visus likumā noteiktos pasākumus un izmantot visus likumā paredzētos līdzekļus un metodes, lai ātri un kvalitatīvi pildītu tiesas un citu institūciju nolēmumus, kā arī veiktu citas sava amata darbības. Atbilstoši šā panta otrajai daļai zvērināts tiesu izpildītājs, pildot amata darbības, piemēro Civilprocesa likumu un citus normatīvos aktus, kā arī ievēro Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes apstiprināto metodiku un tiesu prakses atziņas. Civilprocesa likums nesniedz izpildu darbības definīciju, bet par izpildu darbībām var uzskatīt visas tās procesuālās darbības, kas tieši regulētas vai arī izriet no šā likuma un ir vērstas uz nolēmuma izpildi.

Pirmais dokuments, kuru tūlīt pēc izpildu lietas ievešanas tiesu izpildītājs sagatavo un nosūta vai izsniedz parādniekam, ir paziņojums par pienākumu izpildīt nolēmumu (Civilprocesa likuma 555. pants). Atbildētājs minēto paziņojumu nosūtījis parādniecei 2012. gada 30. novembrī.

Piedziņas vēršana uz naudas līdzekļiem, kas pienākas no citām personām, ir viens no piespiedu izpildes līdzekļiem (Civilprocesa likuma 557. pants). Piedzinējs, iesniedzot izpildu dokumentu izpildei, norāda piespiedu izpildes līdzekli (Civilprocesa likuma 567. panta pirmā daļa). Konkrētajā gadījumā prasītājs, iesniedzot tiesu izpildītājam izpildu dokumentu, kā piespiedu izpildes līdzekli lūdzis piemērot piedziņas vēršanu uz parādnieces naudu, mantu un nekustamo īpašumu, to pārdodot. Veicot piedziņu no juridiskās personas, tiesu izpildītājam ir jāievēro Civilprocesa likuma 572. pantā noteiktā piespiedu izpildes līdzekļu piemērošanas secība. Šim nolūkam tiesu izpildītājs izmanto Tiesu izpildītāju likuma 41. pantā piešķirtās tiesības nepieciešamo informāciju pieprasīt no valsts un pašvaldību iestādēm un institūcijām, tostarp no VID.

Citā izpildu lietā par parāda piedziņu no SIA /Nosaukums A/ atbildētājs bija saņēmis VID 2012. gada 29. novembra vēstuli ar informāciju, ka parādniecei nav nodokļu pārmaksas un pēdējo sešu mēnešu laikā nodokļi nav atmaksāti. Ievērojot to, ka pēc izpildu lietas ievešanas tiesu izpildītāja rīcībā nebija informācijas par VID pienākumu atmaksāt parādniecei kādu naudas summu, tiesu izpildītājam nebija arī pamata nosūtīt VID Civilprocesa likuma 599. pantā paredzēto rīkojumu par naudas līdzekļu apķīlāšanu.

Civilprocesa likuma normas, kas reglamentē tiesu un citu institūciju nolēmumu izpildi, tostarp 599. pants, nenoteic tiesu izpildītājam pienākumu katrā gadījumā un uzreiz pēc izpildu lietas ievešanas sūtīt rīkojumu par parādnieka naudas līdzekļu apķīlāšanu. Līdz ar to nav pamatots apelācijas sūdzības iesniedzēja viedoklis, ka uzreiz, bet ne vēlāk kā nākamajā darba dienā pēc izpildu lietas ievešanas, atbildētājam vajadzēja paziņot VID par naudas līdzekļu apķīlāšanu.

[3.3] Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome 2020. gada 23. oktobra atzinumā norādījusi, ka Civilprocesa likuma 599. pantā noteiktā procedūra piemērojama situācijā, kad zvērināta tiesu izpildītāja rīcībā ir informācija, ka parādniekam pienākas naudas līdzekļi no citām personām. Savukārt, ja VID ir informējis tiesu izpildītāju par nodokļu pārmaksas neesamību, Civilprocesa likuma 599. panta piemērošanai nav pamata. Minētais atzinums ir uz konkrēto strīdu attiecināms un pieļaujams rakstveida pierādījums, kas apstiprina tiesu izpildītāja veikto darbību tiesiskumu.

Informāciju par personām, kurām ir pienākums maksāt kādas summas parādniekam, tiesu izpildītājs var iegūt no publiskajiem reģistriem, to var sniegt piedzinējs vai trešā persona. Savukārt Civilprocesa likuma 552. panta pirmā daļa parādniekam uzliek pienākumu sniegt informāciju par savu mantisko stāvokli, arī par naudas līdzekļiem, kas tam pienākas no citām personām. Konkrētajā gadījumā informāciju, ka parādniecei bijusi nodokļu pārmaksa, tiesu izpildītājam sniedzis prasītājs kā piedzinējs, taču jau pēc tam, kad VID šo pārmaksu bija novirzījis citu nodokļu parādu segšanai.

Lietas izskatīšanas gaitā nav konstatēts, ka tiesu izpildītājs būtu rīkojies pretēji Civilprocesa likuma normām vai pieļāvis citu normatīvo tiesību aktu pārkāpumu. Izpildu darbības tiesu izpildītājs ir veicis atbilstoši konkrētajā brīdī esošai informācijai, tādēļ nav pamatots prasītāja arguments, ka atbildētājs ir pieļāvis bezdarbību, nenosūtot VID paziņojumu par nodokļu pārmaksas apķīlāšanu uzreiz pēc izpildu lietas ierosināšanas.

[3.4] Nekonstatējot tiesu izpildītāja neattaisnojama bezdarbību, kas ir viens no kumulatīvajiem zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumiem Civillikuma 1779. panta izpratnē, prasība par zaudējumu atlīdzības piedziņu ir noraidāma, neanalizējot pārējos zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumus.

Tāpat nav pamata pievērsties apelācijas sūdzības argumenta izvērtējumam par Civilprocesa likuma 623. panta pirmās daļas 2. punkta un 624. panta piemērošanu, jo konkrētajā izpildu lietā no parādnieces netika piedzīta nekāda summa un naudas sadalījums starp piedzinējiem nav noticis.

[4] Par Latgales apgabaltiesas 2023. gada 25. janvāra spriedumu /pers. C/ iesniedza kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā un norādot šādus argumentus.

[4.1] No sprieduma motivācijas izriet, ka zvērināts tiesu izpildītājs faktiski var vienreiz, bet varbūt arī nepārtraukti – atkarībā no izvēlētās stratēģijas piedziņas procesā, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 551. pantu sūtīt VID pieprasījumus, lai iegūtu informāciju par parādnieku. Savukārt, jau saskaņā ar Civilprocesa likuma 599. panta otrās daļas noteikumiem, turklāt ievērojot Civilprocesa likuma 572. pantā noteikto piespiedu izpildes līdzekļu piemērošanas secību, zvērināts tiesu izpildītājs var apķīlāt naudas līdzekļus, kas atrodas VID rīcībā tikai tad, ja saņēmis informāciju par naudas līdzekļu atrašanos iestādes rīcībā.

Šāds secinājums ir pretrunā ar Tiesu izpildītāju likuma 45. pantā noteikto, jo tikai ar pieprasījumiem nevar tikt nodrošināta ātra, kvalitatīva un efektīva izpildu dokumenta izpilde. Sniedzot atbildi uz tiesu izpildītāja pieprasījumu, VID rīcībā konkrētā brīdī var arī nebūt parādnieka naudas līdzekļi (pārmaksātie nodokļi), bet šādi līdzekļi var rasties, piemēram, nākamajā dienā pēc atbildes sniegšanas zvērinātam tiesu izpildītājam. Savukārt konstatējot pārmaksas esību parādniekam, VID nav juridisku šķēršļu izdarīt citas darbības ar šiem naudas līdzekļiem, ja iestādes rīcībā nav Civilprocesa likuma 599. panta kārtībā sastādīts procesuālais dokuments par pārmaksas apķīlāšanu.

[4.2] Atbilstoši likuma „Par nodokļiem un nodevām" 15. panta trešās daļas 6. punktam un Civilprocesa likuma 623. panta pirmās daļas 2. punktam kopsakarā ar Civilprocesa likuma 624. pantu prasījumi par darba samaksu (pretstatā prasījumiem par nodokļu maksājumiem valsts budžetā) ir izpildāmi prioritāri.

No VID 2017. gada 2. augusta vēstules izriet sekojošais – ja būtu apķīlāti naudas līdzekļi (parādnieces nodokļu pārmaksa), VID šos naudas līdzekļus būtu novirzījis un izmaksājis tiesu izpildītājam. Ņemot vērā to, ka tiesu izpildītāja Civilprocesa likuma 551. panta kārtībā izdarītie pieprasījumi bija neskaidri formulēti un netika dots rīkojums naudas līdzekļu apķīlāšanai Civilprocesa likuma 599. panta kārtībā, nodokļu pārmaksas rezultātā radušies naudas līdzekļi tika novirzīti citu nodokļu parādu segšanai.

Arī no tiesu nolēmumiem lietā Nr. C30435818, tostarp VID atspoguļotā viedokļa, nepārprotami konstatējams, ka VID būtu novirzījis un

izmaksājis tiesu izpildītājam naudas līdzekļus (parādnieces nodokļu pārmaksu). Minētajā lietā pēc būtības jau ir konstatēta tiesu izpildītāja nolaidība saistībā ar Civilprocesa likuma 599. panta izpildi. Neattaisnojamas bezdarbības konstatēšana kopsakarā ar pārējiem kumulatīvajiem zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumiem ir pamats zaudējumu atlīdzināšanai. Nekonstatējot neattaisnojamu tiesu izpildītāja bezdarbību, tiesa nepareizi piemērojusi (nav piemērojusi) Civillikuma 1775. un 1779. pantu.

[4.3] Apelācijas instances tiesa lietā pieļāvusi arī procesuālo tiesību normu – Civilprocesa likuma 5. panta sestās daļas, 96. panta otrās daļas, 97. panta trešās daļas, 189. panta trešās daļas, 190. panta pirmās un otrās daļas, 426. panta pirmās daļas, kā arī 432. panta piektās daļas pārkāpumu.

Pievienojoties zemākās instances tiesas sprieduma motivācijai, apelācijas instances tiesa izskatāmajā lietā nav sniegusi atbildes uz apelācijas sūdzībā izvirzītajiem argumentiem. No sprieduma nav saprotams, kādēļ nav ņemama vērā prasītāja norādītā judikatūra – Senāta 2010. gada 11. marta spriedumā lietā Nr. SKA-83/2010 izteiktās atziņas, kā arī lietā Nr. C30435818 konstatētie fakti un apstākļi, ka atbilstoši Civilprocesa likuma 96. panta otrajai daļai nav no jauna jāpierāda.

Tiesa nav paskaidrojusi, kādēļ devusi priekšroku Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes 2020. gada 23. oktobra atzinumam, nevis Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas 2018. gada 28. novembra un Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 4. aprīļa lēmumiem civillietā Nr. C30435818, kuros ir konstatēta atbildētāja kā zvērināta tiesu izpildītāja nolaidība saistībā ar Civilprocesa likuma 599. panta izpildi.

No pārsūdzētā sprieduma nav saprotams, kādēļ bez ievērības atstāts tiesu izpildītāja VID adresētais 2017. gada 19. jūlija pieteikums par procesuālā termiņā atjaunošanu un lēmuma par pārmaksāto nodokļa novirzīšanu atcelšanu un 2014. gada 28. janvāra rīkojums, kuros atspoguļots tiesu izpildītāja viedoklis par to, ka prasījums par darba samaksas piedziņu būtu apmierināms prioritāri.

[5] Paskaidrojumā sakarā ar kasācijas sūdzību zvērināts tiesu izpildītājs Jānis Stepanovs norādījis, ka apelācijas instances tiesa ir pareizi piemērojusi materiālo tiesību normas un nav pārkāpusi procesuālās tiesību normas, tādēļ /pers. C/ kasācijas sūdzība ir nepamatota.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudot apelācijas instances tiesas sprieduma likumību atbilstoši kasācijas sūdzības argumentiem, Senāts atzīst, ka spriedums ir atceļams.

[7] Pirmās instances tiesa un apelācijas instances tiesa prasību noraidījušas, atzīstot par pamatotu atbildētāja argumentu, ka paziņojums par naudas līdzekļu, kas parādniekam pienākas no citām personām, apķīlāšanu izdarāms tikai pēc tam, kad noskaidrots, ka citu personu rīcībā atrodas parādniekam pienākošies naudas līdzekļi. Senāts minēto viedokli neatzīst par pamatotu turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[7.1] Civilprocesa likuma 599. pants, par kura piemērošanu pusēm lietā ir atšķirīgs viedoklis, regulē piedziņas vēršanu uz naudas līdzekļiem, kas parādniekam pienākas no citām personām.

Civilprocesa likuma 599. panta piemērošanas kontekstā Senāts visupirms uzskata par nepieciešamu norādīt, ka ar naudas līdzekļiem, kas parādniekam pienākas no citām personām, saprotamas naudas summas, kas uz dažādiem tiesiskiem pamatiem, tostarp, līguma, cita tiesiska darījuma, likuma vai tiesas nolēmuma pamata pienākas parādniekam. Kā norādīts civilprocesa tiesību doktrīnā, tad naudas līdzekļi, kas pienākas no citām personām, ir jebkuri naudas līdzekļi, kas uz likuma vai līguma pamata pienākas parādniekam no citām personām, izņemot Civilprocesa likumā noteiktos izņēmumus (sk. *Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61.–86. nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 418. lpp.*). Likuma „Par nodokļiem un nodevām" 16. panta pirmās daļas 10. punktā ir tieši noteiktas nodokļu maksātāja tiesības pieprasīt pārmaksātās nodokļa summas atmaksāšanu vai novirzīšanu kārtējo nodokļu maksājumu segšanai.

Līdz ar to pirmās instances tiesas secinājums, kuram pievienojusies apelācijas instances tiesa, ka parādniecei pārrēķina rezultātā aprēķinātās valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, kas novirzītas sabiedrības nodokļu parādu segšanai, nav uzskatāmas par naudas līdzekļiem, kas parādniecei pienācās no citām personām Civilprocesa likuma 599. panta izpratnē, nav atzīstams par pamatotu.

[7.2] Ja piedziņu vērš uz naudas līdzekļiem, kas pienākas no citām personām, tajā skaitā no cita tiesu izpildītāja, tiesu izpildītājs nosūta šīm personām pieprasījumu paziņot, vai tām ir pienākums samaksāt kādas summas parādniekam, uz kāda pamata un kādā termiņā (Civilprocesa likuma 599. panta pirmā daļa). Savukārt saskaņā ar Civilprocesa likuma 599. panta otrajā daļā noteikto vienlaikus ar pieprasījumu tiesu izpildītājs paziņo, ka šie naudas līdzekļi tiek apķīlāti piedziņas summas un sprieduma izpildes izdevumu apmērā un ka līdz pilnīgai piedzenamās summas un sprieduma izpildes izdevumu dzēšanai šīm personām naudas līdzekļi jāieskaita tiesu izpildītāja depozīta kontā.

Neraugoties uz to, ka Civilprocesa likuma 599. panta pirmajā un otrajā daļā ietverto normu redakcija Civilprocesa likuma spēkā esības laikā ir tikusi precizēta, šā panta otrās daļas nosacījums par to, ka vienlaikus ar pirmajā daļā minēto pieprasījumu tiesu izpildītājs paziņo par naudas līdzekļu (naudas summu) apķīlāšanu, pēc būtības nav grozīts kopš Civilprocesa likuma pieņemšanas 1998. gadā.

Mūsdienu latviešu valodas vārdnīcā vārds „vienlaikus" skaidrots šādi – vienā laikā; reizē; saskaņoti (ar ko citu) (pieejams: https://mlvv.tezaurs.lv/vienlaikus).

Tiesību doktrīnā, komentējot Civilprocesa likuma 599. panta noteikumus, skaidrots, ka tiesu izpildītāja rīkojumā iekļauts gan pieprasījums trešajai personai paziņot, vai tai ir pienākums samaksāt kādas summas parādniekam, uz kāda pamata un kādā termiņā, gan paziņojums, ka naudas līdzekļi tiek apķīlāti piedziņas un sprieduma izpildes izdevumu dzēšanai un šīm personām naudas līdzekļi jāieskaita tiesu izpildītāja depozīta kontā (sk. *Civilprocesa likuma komentāri. III daļa (61.–86. nodaļa). Sagatavojis autoru kolektīvs Prof. K. Torgāna zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 420. lpp.*). Senāts pievienojas minētajai civilprocesa tiesību literatūrā izteiktajai atziņai par Civilprocesa likuma 599. panta normu interpretāciju.

[7.3] Ievērojot minēto, secināms, ka tiesa ir kļūdījusies Civilprocesa likuma 599. panta pirmajā un otrajā daļā ietverto tiesību normu iztulkojumā, nepiemērojot tās savstarpējā kopsakarā.

[8] Kasācijas sūdzībā uzsvērts, ka tiesai vajadzēja ņemt vērā judikatūras atziņas, proti, Senāta 2010. gada 11. marta sprieduma lietā Nr. SKA-83/2010 tēzes par tiesu izpildītāja institūta rīcību tiesu nolēmumu izpildes efektivitātes nodrošināšanā. Kā redzams no lietas materiāliem, tad norāde uz nepieciešamību ņemt vērā minētās judikatūras atziņas bija ietverta arī prasītāja apelācijas sūdzībā (sk. *lietas 2. sējuma 60. lapu*).

Minētajā spriedumā Senāts, raksturojot Tiesu izpildītāju likuma 45. panta pirmajā daļā noteikto, norādījis, ka tiesu izpildītāju institūta būtība ir ātri, kvalitatīvi un efektīvi izpildīt tiesu un citu institūciju nolēmumus tā, kā to darītu atbildīga un kompetenta valsts amatpersona, tostarp ievērojot atklātību, datu aizsardzību, taisnīgu procedūru īstenošanu saprātīgā laikā un citus noteikumus, kuru pamatvērtība ir privātpersonas tiesību un tiesisko interešu ievērošana. Lai padarītu izpildi vēl efektīvāku nekā tad, ja to veiktu valsts amatpersona, tiesu izpildītājam ir piešķirta plaša neatkarība tiesu izpildes jautājumos, tāpēc tiesu izpildītāja darbības ātrumam un kvalitātei ir jābūt pakāpi augstākai nekā, ja tos pašus pienākumus veiktu valsts amatpersonas (sk. *Senāta 2010. gada 11. marta sprieduma lietā Nr. SKA-83/2010, A42445606, 10. punktu*).

Kā norādīts Civilprocesa likuma 5. pantā, tad tiesa, piemērojot tiesību normas, ņem vērā judikatūru. Apelācijas instances tiesa Senāta 2010. gada

11. marta spriedumu lietā Nr. SKA-83/2010 nav ņēmusi vērā un līdz ar to nav arī paudusi savu attieksmi pret to, vai minētajā spriedumā ietvertajām judikatūras tēzēm ir nozīme izskatāmās lietas faktiskajos un tiesiskajos apstākļos. No pārsūdzētā sprieduma redzams, ka tiesa ir vispārīgi atsaukusies uz Tiesu izpildītāju likuma 45. pantu. Spriedumā tomēr izdarīts secinājums, kas pamatots arī ar citām tiesību normām, ka tiesu izpildītājs izpildu darbības ir veicis atbilstoši konkrētajā brīdī esošai informācijai un nav konstatējama neattaisnojama bezdarbība, kas ir viens no kumulatīvajiem zaudējumu atlīdzības priekšnoteikumiem Civillikuma 1779. panta izpratnē.

Tādēļ kasācijas sūdzības arguments par to, ka tiesa nav ņēmusi vērā judikatūru, ir skatāms kopsakarā ar kasācijas sūdzības iesniedzēja apsvērumiem par Civillikuma normu par zaudējumu atlīdzināšanu, proti, 1775. un 1779. panta nepareizu piemērošanu. Kaut arī apelācijas instances tiesa ir atsaukusies tikai uz Civillikuma 1779. pantu, pirmās instances tiesa, kuras sprieduma argumentācijai apelācijas instances tiesa pievienojusies, ir piemērojusi arī minētā likuma 1775. pantu.

Tiesu izpildītāju likuma 45. panta pirmā daļa ir viena no tiesību normām, kurās noteiktas prasības, kas zvērinātam tiesu izpildītājam jāievēro, izpildot amata darbības. Tajā noteikts, ka zvērināts tiesu izpildītājs pēc savas iniciatīvas veic visus likumā noteiktos pasākumus un izmanto visus likumā paredzētos līdzekļus un metodes, lai ātri un kvalitatīvi pildītu tiesas un citu institūciju nolēmumus, kā arī veiktu citas sava amata darbības.

Tiesu izpildītāju likuma 45. panta pirmajā daļā noteiktajām prasībām Senāta ieskatā ir būtiska nozīme zvērināta tiesu izpildītāja rīcībai piemērojamā rūpības standarta pareizā izpratnē. Minētās prasības ir konkretizētas Senāta 2010. gada 11. marta spriedumā lietā Nr. SKA-83/2010.

Secināms, ka tiesa, neievērojot minētā sprieduma atziņas par Tiesu izpildītāju likuma 45. panta pirmajā daļā ietverto regulējumu, nav izpildījusi Civilprocesa likuma 5. panta sestajā daļā minēto pienākumu, piemērojot tiesību normas, ņemt vērā judikatūru. Tas savukārt varēja novest pie Civillikuma 1775. un 1779. panta noteikumu nepareizas piemērošanas.

[9] Kasācijas sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tiesa nepamatoti atteikusies izvērtēt apelācijas sūdzības argumentu par Civilprocesa likuma 623. panta pirmās daļas 2. punkta un 624. panta normu piemērošanas nepieciešamību. Saskaņā ar minētajām Civilprocesa likuma normām prasījumi par darba samaksu ietilpst pirmās kārtas piedziņās un ir apmierināmi prioritāri salīdzinājumā ar otrās kārtas piedziņām, proti, prasījumiem par nodokļiem un nenodokļu maksājumiem budžetā.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 426. panta pirmajai daļai apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību un pretapelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajās sūdzībās. Civilprocesa likuma 432. panta piektā daļa noteic, ja apelācijas instances tiesa atzīst, ka zemākas instances tiesas spriedumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākas instances tiesas sprieduma motivācijai. Šādā gadījumā šā likuma 193. panta piektajā daļā noteiktos apsvērumus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Judikatūrā, sistēmiski iztulkojot minētās normas, nostiprināta atziņa, ka Civilprocesa likuma 432. panta piektās daļas noteikumi neatbrīvo apelācijas instances tiesu no pienākuma izskatīt lietu pēc būtības tādā apjomā, kā lūgts apelācijas sūdzībā. Apelācijas sūdzībā izvirzītie iebildumi pret pirmās instances tiesas spriedumā iekļauto pamatojumu, kā arī norādījumi par procesuālo tiesību normu pārkāpumiem apelācijas instances tiesai ir jāizvērtē, argumentējot, kādēļ tie noraidīti. Apelācijas instances tiesai spriedumā nav niansēs jāpārraksta apelācijas sūdzības saturs, bet atbilstoši celtās prasības priekšmetam un pamatam jānorāda uz tajā iekļautajiem lietas pareizai izspriešanai būtiskiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem (sk. *Senāta 2012. gada 5. septembra spriedumu lietā Nr. SKC-1057/2012, C28348410, un 2012. gada 28. decembra spriedumu lietā Nr. SKC-1594/2012, C30538810*).

Kā redzams no pārsūdzētā sprieduma, tad tiesa nav vērtējusi apelācijas sūdzības argumentu par Civilprocesa likuma 623. panta pirmās daļas 2. punkta un 624. panta normu piemērošanu, norādot, ka konkrētajā izpildu lietā no parādnieka netika piedzīta nekāda summa un sadalījums starp piedzinējiem nenotika. Minētā pieeja liecina par nekonsekvenci, jo tiesa, no vienas puses, ir atzinusi, ka attiecīgais apelācijas sūdzības arguments nav jāvērtē, un, no otras puses, vismaz formāli ir norādījusi uz tā nepamatotību.

Senāts atzīst, ka tiesai, sniedzot atbildi uz attiecīgajiem apelācijas sūdzības argumentiem, tomēr vajadzēja sniegt vērtējumu tam, vai Civilprocesa likuma 623. panta pirmās daļas 2. punkta un 624. panta normas ir attiecināmas uz izskatāmās lietas faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem. To neizdarot, tiesa nav pienācīgi izpildījusi Civilprocesa likuma 426. panta pirmajā daļā ietverto prasību izskatīt lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajā sūdzībā.

[10] Kasācijas sūdzības iesniedzējs arī sniedzis argumentus tam, ka apelācijas instances tiesa bez ievērības atstājusi vairākus lietā iesniegtos pierādījumus.

Senāts jau iepriekš uzsvēris no Civilprocesa likuma 8., 97. un 193. panta piektās daļas noteikumiem izrietošo tiesas pienākumu pamatot spriedumu, sniedzot izvērstu un nepārprotamu juridisko argumentāciju, kurā atspoguļots konkrētā strīda atrisināšanai piemērojamo materiālo tiesību normu izvēles process, sākot ar lietā būtisku faktisko apstākļu noskaidrošanu, kas balstīta uz pierādījumu objektīvu novērtējumu to kopumā, un beidzot ar loģiskā secībā izdarīta gala slēdziena formulēšanu (sk. *S e n ā t a 2017. gada 30. novembra sprieduma lietā Nr. SKC-343/2017, ECLI:LV:AT:2017:1130.C04209810.1.S, 8. punktu*).

Pārsūdzētā sprieduma galvenie secinājumi faktiski pamatoti ar vienu lietā iesniegto pierādījumu, proti, Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomes 2020. gada 23. oktobra atzinumu, kurā sniegts minētās institūcijas viedoklis par Civilprocesa likuma 599. panta noteikumu piemērošanu.

Apelācijas instances tiesas sprieduma motīvu daļā turpretī nav atrodami argumenti par to, kādēļ būtu vai nebūtu ņemami vērā Rīgas apgabaltiesas 2019. gada 4. aprīļa lēmumā lietā Nr. C30435818 (zvērināta tiesu izpildītāja Jāņa Stepanova pieteikumā par Valsts ieņēmumu dienesta saukšanu pie atbildības par tiesu izpildītāja rīkojuma nepildīšanu) norādītie apsvērumi (ja tiesu izpildītājs uzskatīja, ka VID, sniedzot atbildes uz tiesu izpildītāja [..] rīkojumos ietvertajiem informācijas pieprasījumiem, ir norādījis nepilnīgu vai neprecīzu informācija [..] tiesu izpildītājam bija tiesības likumā noteiktajā kārtībā apstrīdēt VID sniegtās atbildes pēc būtības, taču šo iespēju tiesu izpildītājs nav izmantojis). No lietas materiāliem redzams, ka tajā iesniegto rakstveida pierādījumu apjoms ir ievērojami lielāks par to, kas atspoguļots pārbaudāmajā spriedumā.

Šādos apstākļos var piekrist kasācijas sūdzībā norādītajam, ka tiesa ir pieļāvusi Civilprocesa likuma 97. panta trešās daļas (tiesai spriedumā jānorāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienus faktus par pierādītiem, bet citus — par nepierādītiem) pārkāpumu. Lietā iesniegto pierādījumu nepilnīga novērtēšana Senāta ieskatā ir bijis viens no iemesliem, kādēļ tiesa ir kļūdaini interpretējusi Civilprocesa likuma 599. panta normas un izdarījusi, iespējams, pārsteidzīgus secinājumus par Civillikuma 1779. pantā minēto zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumu neesību.

[11] Iepriekš izklāstīto argumentu kopums dod pietiekamu pamatu secināt, ka apelācijas instances tiesa tās pamatuzdevumu – atrast taisnīgāko un pareizāko strīda risinājumu – nav izpildījusi, jo spriedumā izdarītie secinājumi nav balstīti uz apstākļu, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, vispusīgu pārbaudi, kā arī pušu izteikto argumentu un iesniegto pierādījumu pareizu juridisko novērtējumu. Materiālo tiesību normu nepareiza piemērošana un pieļautie procesuālo normu pārkāpumi varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas. Tādēļ spriedums ir atceļams, nododot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[12] Atceļot apgabaltiesas spriedumu atbilstoši Civilprocesa likuma 458. panta otrajai daļai /pers. C/ atmaksājama par kasācijas sūdzības iesniegšanu samaksātā drošības nauda 300 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 458. panta otro daļu un 474. panta 2. punktu, Senāts

nosprieda

atcelt Latgales apgabaltiesas 2023. gada 25. janvāra spriedumu un nodot lietu jaunai izskatīšanai Latgales apgabaltiesā;
atmaksāt /pers. C/ drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senators K. Balodis Senatore M. Senkāne Senatore K. Zīle